

FŐVÁROSI KÖNYVTÁR

Központi városház

AKTUÁLIS KÉRDÉSEK IRODALMA
13. SZÁM. 1912 JANUÁR

A NÉPMŰVELŐ TÁRSASÁG SZOCIÁLPOLITIKAI TANFOLYAMA

I.

(1912 január 22-én)

**Megnyitó beszéd, tartja dr. Bárczy István.
Szociálpolitika, előadja dr. Földes Béla.**

AZ ELŐADÓ SZILLABUSA

Okait keresvén az újkor nagy társadalmpolitikai mozgalmának, vissza kell menni az újkor bölcsőjéig, amidőn az emberiség lassanként a földön túli gondolkodás köréből átlépett a gondolkodás oly körébe, melyben a földi élet és vele az ember képezi a haladás és a törekvések főtárgyát. Ezen nagy átalakulás folyamán egyúttal a társadalmi élet szervezete mindinkább az egyéni tevékenységre, az egyéni érdekek kielégítésére vezetett vissza, szemben a középkorral, mely az egyénnek nem kedvezett. Így vert gyökeret az individualisztikus felfogás. Az antropologisztikus felfogás szükségszerűleg arra figyelmeztette az emberiséget, hogy az emberi tevékenység egyik főcélja a szükségletek helyes kielégítése. Ezen cél elérésének egyik főtényezője a munka. Ennek az egyszerű igazságnak felismerése egész forradalmat jelentett, mert szükségessé tette a társadalom oly berendezését, mely a munka érdekeit kielégíti. Oly társadalom, mely a munka nagy fontosságát felismeri, annak a munka oly szervezésére kell törekednie, mely a munka termelékenységének, de egyúttal a munka méltóságának megfelel. Oly társadalom, mely ezen pontig eljutott, el fog törölni mindent, mi az embert alárendeltségben tartja. A munkára felépített társadalomban sem rabszolga, sem jobbágy nem lehet. A munka ezen érvényesülése azonban egyelőre beleütközött abba a nehézségbe, hogy a gazdasági élet fejlődése, de egyúttal a természettudomány haladása és az újonnan kibontakozott nemzetgazdasági tudomány tanítása nagyon kedvezett a tőke megerősödésének, sőt elhatalmasodásának. Mielőtt tehát sikerült volna a társadalomnak a munka jogos igényeit kielégíteni, a kapitalizmus egyoldalú uralmát kellett legyőzni. A társadalom további szervezésében a célt következőképp lehet formulálni: A modern gazdasági társadalomnak legnevezetesebb mozzanata az, hogy a munkás külön osztályt képez olyképp, hogy csak kivételesen sikerül neki más magasabb osztályba átlépni. Ezen helyzet követeli tehát, hogy a munkás mint munkás is megelégedett életet élhessen, életszükségleteit, kulturális szükségleteit megfelelően elégíthesse ki. Ez a jövő feladata és e feladat megoldásában segítségére jön az emberiségnek a tudomány, az a tudomány, mely a társadalom továbbfejlesztésének törvényeit és ezzel a társadalom leghelyesebb berendezésének módját kutatja. A szociálpolitika tehát a társadalmi berendezés tudománya, különösen a munka szempontjából, abból a szempontból, hogy a munka nemcsak a tőke által el ne nyomassék, hanem azzal egyenrangú tényező legyen, hogy a társadalom berendezésénél a munka élettörvényei épen olyan döntők legyenek, mint a tőke törvényei. Mint ilyen a szociálpolitika a társadalmi egyetemlegesség tudománya, a társadalmi igazságosság, a társadalmi béke, az emberbecsülés és ember szeretet tudománya.

BIBLIOGRÁFIA

Szabó Ervin. Utmutató a munkásmozgalom irodalmában.
(A tőke és a munka harca, 1911, függeléke.) XVII 2395

Lippert, P. Bibliographie der Sozialpolitik. (Van der Borcht, Grundzüge der Sozialpolitik, 1904, függeléke.) XVIII 360

Társadalomgazdaságtani bibliográfia. 7. évf. (A Közgazdasági Szemlé állandó melléklete.)

A szociálpolitika nemzetközi könyv- és folyóiratcikkirodalmának legteljesebb nemzetközi bibliográfiája. Havonként jelenik meg.

Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Bd I—8. 3. umgearb. Aufl. Hg. v. J. Conrad, L. Elster [u. a.] Jena: Fischer 1909—11. Olvasóterem.

A nevesebb német egyetemi tanárok munkája. Adatai jók, megbízhatók, bibliográfiája igen hasznavehető. Az anyag nincs fölaprózva, miért is cikkei többnyire terjedelmesek, néha egész értekezések; a végén ezéri tárgymutató van. Egyik fogyatkozása, hogy az anyag kiválasztása nem történt szigorú elvek szerint, amiért néha sok oly adat van meg, melyre alig számít az olvasó, viszont más tárgykör teljesen hiányzik.

Elster, Ludw. (Hg.) Wörterbuch der Volkswirtschaft. Bd 1—2. 3. umgearb. Aufl. Jena: Fischer 1910—11. Olvasóterem.

Többnyire ugyanazon szerzők műve, mint az előbbi. A szempontok is ugyanazok, mindössze a cikkek rövidebbek.

Bachem, Jul. (Hg.) Staatslexikon. 3. neubearb. Aufl. Bd I—5. Freiburg i. Br.: Herder 1908. Olvasóterem.

Mint a címlapon is olvasható, e mű „Zur Pflege der Wissenschaft im katholischen Deutschland“ készült. Jó szolgálatot tesz a katolikus álláspont megismerésére.

Bliss, Wm. D. P. (Ed.) The new encyclopedia of social reform. Vol. 1—2. New & enl. ed. London: Funk & Wagnalls 1909. Olvasóterem.

Az amerikai és angol viszonyokra nézve különösen jó forrás-munka (bibliográfiája is jó). Cikkei lehető tömörséggel vannak írva és a legújabb reformmozgalmakra nézve minden más munkánál jobb fölvilágosítást nyújtanak.

Boroviczényi Nándor. A szociális tevékenység kézikönyve. Bp.: Szt. István társ. 1907. (VII, 400) XVII 1282

A szociálpolitikát főként katolikus egyházi szempontból tárgyalja, tehát a szegényügyi és jótékonyági problémákra is nagy figyelemmel van és a szövetkezésre nagy súlyt helyez.

Ferenczi Imre. Sztrájk és szociálpolitika. I. k. Bp.: Athenaeum. 1907. (XIII, 529) XVII 887

Rendszeres bevezető a szociális kérdés ismeretébe a szociális liberalizmus szellemében. Az első kísérlet a magyar irodalomban, hogy a gyakorlati szociálpolitikának legfontosabb kérdéseit, nevezetesen a közhatalom szociális szerepét a munka és a tőke harcával szemben, az egész kultúrvilág viszonyaira és irodalmára való tekintettel mutassa be.

Ferenczi Imre. Munkásaink szakszervezeti joga és mozgalma történeti kialakulásában. Bp.: Pesti könyvny. r.-t. 1905. (96) A magyar munkásmozgalom története.

Földes Béla. Társadalmi gazdaságtan. 2. k. A társadalmi gazdaságtan alkalmazott és gyakorlati tanai. 4. kiad. Bp. 1907.

Az általános gazdaságpolitika keretében terjedelmes fejezetben tárgyalja a munkásügyet és közli a nemzetközi munkástörvényhozás vázlatos áttekinthetőségét is. Álláspontja ezen szillabuszból megismerhető.

Kidd, Benjamin. Társadalmi evolúció. Ford. Geöcze Sarolta. Bp.: Akad. 1905. (XII, 387) XVII 740

A természetes kiválasztás híve és a szociálpolitikában a szociáлизmus helyett a szabad versenyt hirdeti a nyugati civilizáció alapjául.

Szabó Ervin. A tőke és munka harca. Bp.: Politzer 1911. (126) XVII 2395

A munkásmozgalom történetét és mai irányait ismerteti azon álláspontból, amely a társadalmi kérdés megoldását nem az állam beavatkozásától, hanem az egymással szemben álló felek harcától várja.

Wildner Ödön. Társadalmi gazdaságtan. 2. rész. Társadalmi gazdasági politika. Pozsony: Stampfel 1903. (80) XVII 1214

A közismert Stampfel-féle gyűjtemény kötele; röviden összefoglalja a szociálpolitika legfontosabb kérdéseit és megoldásukat.

Berlepsch, Frh. v. Warum betreiben wir die soziale Reform? Jena: Fischer 1903. (32) XVII 384

A volt porosz miniszter ezen beszédje a *Gesellschaft für soziale Reform* kiadványai sorában jelent meg; a progresszív német szociálpolitika programbeszédének lehet tekinteni.

Herkner, Heinr. Die Arbeiterfrage. Eine Einführung. 5. erw. umgearb. Aufl. Berlin: J. Guttentag 1908. (XX, 761) XVII 1445

A német irodalomban az első rendszeres szociálpolitikai munka időre és belső értékére is. A munkáskérdést az általános társadalmi kérdés keretében állítja. A német közgazdaságtan etikai irányának reprezentatív munkája.

Lange, Friedr. Alb. Die Arbeiterfrage. [1865.] Mit Einl. & Anm. v. F. Mehring. Berlin: Vorwärts 1910. (176)

A könyv még a hatvanas években jelent meg, de általános filozófiai szempontjai és a tárgyalásnak esztétikai szépségei, lendülete és mellette még ma is igen érdemes olvasmányává avatják. Óvakodni kell a Grabowsky-fele kiadástól (Stuttgart: Kröner-Verlag), amely olvasó ugyan, de erősen meg van csonkítva.

Lindemann, H. Kommunale Arbeiterpolitik. Berlin: Vorwärts 1905. (63) XVII 633

A gyakorlati szociálpolitikának, mind több feladatát az állam mellett a községek és főként a nagyvárosok vállalják, annál inkább mert a községesítés mozgalma folytán saját munkásaik száma is folyton gyarapszik. A szociálpolitika ezen ágának megismerésére igen alkalmas a községi politikai irodalom ezen legismertebb képviselőjének füzete.

Philippovich, Eug. Die Entwicklung der wirtschaftlichen Ideen im 19. Jh. 6 Vorträge. Tübingen: Mohr 1910. (144) XVIII 1002

Az osztrák iskola egyik legelőkelőbb képviselője. E könyvben foglalt előadásai, melyeket a művelt nagyközönség számára tartott, kiválóan alkalmasak bevezetésül. A 4. fej. címe: Die Sozialpolitik.

Sombart, Werner. Die gewerbliche Arbeiterfrage. Leipzig: Göschen 1904. (144) XVII 367

A szerző a radikális közgazdaságtani és szociálpolitikai iskolának egyik legismertebb képviselője. A Sammlung Göschen-ben megjelent kis kézikönyve igen eleven bevezetés. Jó bibliográfiái jegyzetei vannak.

Tönnies, Ferd. Die Entwicklung der sozialen Frage. Leipzig: Göschen 1907. (154) XVII 1235

A szociális mozgalmak történetének pompásan megírt rövid összefoglalása.

Van der Borcht, R. Grundzüge der Sozialpolitik. Leipzig: Hirschfeld 1904. (XII, 566) XVIII 360

Rendszeres kézikönyv (a *Hand- und Lehrbuch der Staatswissenschaften* köteté), amely a szociálpolitika összes módjait és eszközeit, valamint törvényhozását objektíven tárgyalja, ha ugyan helyenkint a konzervatív megités felé el is hajlik. A kötet végén három íves részletes bibliográfia.

Weber, Ad. Der Kampf zwischen Kapital und Arbeit. Tübingen: Mohr 1910. (XVI, 572) Nm 1648

Az újabb szociálpolitikai irodalomból kiválik rendszerességével, gazdag anyagával, amelyet nem másodkézből vesz, hanem az eredeti forrásokból, tehát a hivatalos kiadványokon kívül a munkálató és a munkásszervezet újság és röpiratirodalmából. Főként a német viszonyokra van tekintettel és egyéb hasonló jellegű munkák szerzőinél határozottabban képviseli a munkálató álláspontját. A fejezeteket igen jó kritikai irodalmi jegyzetek előzik meg.

Wiese, Leop. v. Einführung in die Sozialpolitik. Leipzig: Glöckner 1910. (IV, 208) XVII 2232

Igen jó világos, rövid bevezetés.

Zwiedineck-Südenhorst. Sozialpolitik. Leipzig: Teubner 1911. (IX, 450) XVII 2282

Igen áttekinthető és a legújabb eredményeket földolgozó kézikönyv.

Gide, Charles. Économie sociale. Les institutions du progrès social: Larose & Tenin 1912. (VIII, 587) XVII 2507

A szerző a francia szociálpolitikának vezető alakja. Munkája nemcsak a szoros értelemben vett munkáskérdés tárgyalása, hanem a társadalmi reformmozgalmak elméleti megalapozásán kívül a társadalmi politika egyéb ágait is felöleli; pl.: a táplálkozás, az egészség, a nevelés, a kisbirtok stb. ügyét is.

Adams, Th. Sewall & Helen L. Sumner. Labor problems. A text book. 5. ed. New York: Macmillan 1908. (XV, 579) XVII, 1793

Egyetemi tankönyv. Inkább ismertető, mint bíráló leírása a munkáskérdésnek Amerikában. Egyes fejezetek: Woman and child labor, immigration, strike and boycotts, labor organizations and employers' organizations, profit sharing, industrial peace, cooperation, labor laws etc.

Chapman, Sydney J. Work and wages, in continuation of Lord Brassey's work and wages. P. 2: Wages and employment. London: Longmans 1908. (XXII, 494) XVII 1318

Különös nemzetközi anyaggyűjtemény a munkásszervezkedés jelen állásának megismerésére. Különös figyelemmel van a munkásbiztosításra.

Jewons, W. Stanley. The state in relation to labour. 4. ed.
London: Macmillan 1910. (192) XX 455

A szociálpolitikában a merev manchesterizmusból az állami beavatkozásra való átmenet képviselője az angol irodalomban. Híve a kooperációnak, a nyereségben való részesedésnek és a munkásügyi tötvényhozásnak.

—
Munkásügyi Szemle. (Havonta kétszer.)

Szociálpolitikai Szemle. (Havonta kétszer.)

A Társadalmi Múzeum Értesítője. (Kéthavonként.)

—
Concordia. Berlin. (Hetenkint.)

Soziale Praxis. Berlin. (Hetenkint.)

